

спрямовані на підвищення ефективності їх розслідування. Тому, оскільки методика розслідування незаконного обігу зброї об'єднує рекомендації з розслідування декількох видів злочинів, за наведеної вище класифікацією її можна віднести до загальної, міжродової, що охоплює статті КК України чотирьох розділів. Дані делікти мають спільний предмет посягання, тобто поєднані за кримінально-правовою значущою ознакою але відносяться до різних видів злочинів.

Одержано 24.09.2019

УДК 343.35

Ксенія Володимирівна ЮРТАЄВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В КОНТЕКСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ

Зниження рівня корумпованості на всіх рівнях та встановлення ефективних інструментів у протидії корупції є важливим чинником не лише вирішення внутрішньодержавних проблем Української держави, а й умовою інтеграції України до європейської спільноти. Особливо актуальними у цьому зв'язку є питання завершення побудови системи антикорупційних органів, а також вирішення питання щодо домірності та ефективності окремих правових норм щодо протидії корупції. У кримінальному праві, зокрема, невирішеним залишається питання щодо встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення.

Незважаючи на доволі нетривалий час існування зазначеної норми (криміналізація – 07.04.2011 р., визначення неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду – 26.02.2019 р.), текст ст. 386-2 КК України зазнавав змін майже п'ять разів. У решті-решт Конституційний Суд зазначив, що ст. 386-2 КК України не відповідає вимозі юридичної визначеності, не узгоджується з низкою конституційних принципів, зокрема презумпцією невинуватості [1]. Проте через півроку після визнання цієї норми неконституційною до Верховної Ради знову був поданий проєкт закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних

активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів [2]. У той же час проєкт закону щодо відновлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення має низку вад, які можуть стати на заваді застосування цієї норми. Крім того, слід звернути увагу, що у пояснювальні записці до проєкту закону зазначено, що встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення є зобов'язанням України за ст. 20 Конвенції ООН проти корупції 2003 р. [2], проте в Конвенції вказується, що кожна держава-учасниця лише розглядає можливість криміналізації зазначеної норми за умови дотримання своєї конституції та основоположних принципів своєї правової системи. Аналізований проєкт закону кардинальним чином не вирішує суперечливості між конституційними нормами та запропонованою новою редакцією ст. 386-5 КК України про незаконне збагачення, що може призвести до повторного визнання зазначеної норми неконституційною. Цікавим є те, що законопроект переносить спеціальну конфіскацію доходів, отриманих в результаті незаконного збагачення, у цивільно-правову сферу, де обов'язок доказування фактично перекладається на відповідача (поповнення до ст. 81 Цивільного процесуального кодексу України). Подібна норма існує, наприклад, у Великобританії і передбачає можливість застосування постанови щодо необґрунтованих доходів. Така постанова може бути застосована судом до політичних діячів або пов'язаних з ними осіб, у власності яких перебуває майно вартістю понад £ 50000, походження якого не відповідає їх законним доходам, а також існують обґрунтовані підстави підозрювати, що особа вчинила тяжкий злочин у Великобританії або поза її межами [3]. Британські аналітики порівнюють таких порядок накладання арешту на доходи, обґрунтованість яких є сумнівною, саме з цивільно-правовим порядком конфіскації.

Слід зазначити й інші критичні аспекти аналізованого проєкту закону: невизначеність форми вини складу злочину ст. 386-5 КК України (у ст. 20 Конвенції ООН проти корупції 2003 р. запропоновано встановлення умисної форми вини за незаконне збагачення); визнання в якості незаконно здобутих активів криптовалюти, в той час коли ця сфера й досі не отримала належної регламентації в Україні; ретроактивність змін до ст. 290 Цивільного процесуального кодексу України, що суперечить ч. 4 ст. 3 цього кодексу і ч. 1 ст. 58 Конституції України тощо.

Вбачається, що питання доцільності відновлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення є доволі сумнівною. Фахівці

зазначають, що значна кількість країни з успішним досвідом подолання корупції не містять норми про незаконне збагачення, оскільки вона порушує низку основоположних прав і свобод людини і громадянина, натомість перевага надається статтям, що передбачають відповідальність за ухилення від сплати податків і відмивання брудних грошей [4]. У зв'язку з цим доцільним вбачається вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини, передбачені ст. 209, 366-1 КК України, та встановлення процесуальних заходів щодо арешту активів посадових осіб, походження яких може бути пов'язано з корупційною або злочинною діяльністю.

Список бібліографічних посилань

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України : від 26.02.2019 // Конституційний Суд України : офіц. сайт. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p_2019.pdf (дата звернення: 14.09.2019).

2. Проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів : від 29.08.2019 № 1031 /ініціатор В. О. Зеленський // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66264 (дата звернення: 14.09.2019).

3. Criminal Finances Act 2017. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/22/contents/enacted> (дата звернення: 14.09.2019).

4. Boles J. R. Criminalizing the problem of unexplained wealth: illicit enrichment offenses and human rights violations. *New York University Journal of Legislation and Public Policy*. 2014. Vol. 17, Iss. 4. P. 835–880. URL: <http://www.nyuylpp.org/wp-content/uploads/2015/03/Boles-Criminalizing-the-Problem-of-Unexplained-Wealth-17nyuylpp836.pdf> (дата звернення: 14.09.2019).

Одержано 21.09.2019